

چکیده

مقدمه: امروزه ابرمجله‌ها به سرعت در حال رشد هستند و یک پلتفرم انتشاراتی نوآورانه در سیستم ارتباطات علمی ایجاد نموده‌اند. پژوهشگران زیادی از سراسر دنیا اقدام به ارسال مقالات علمی خود جهت انتشار در ابرمجله‌ها می‌نمایند که با توجه به دامنه گسترده و حجم بالای انتشار مقالات در این مجلات، این امر باعث افزایش تولیدات علمی کشورهای مختلف در آن‌ها می‌گردد. انجام یک پژوهش با ترکیبی از شیوه‌های آلت‌متریکس و علم‌سنجی، به خوبی می‌تواند تاثیر یک عملکرد علمی را در جامعه نشان دهد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف تحلیل استنادی و آلت‌متریکس تولیدات علمی کشورهای ایران، ترکیه، مصر، عربستان سعودی و اسرائیل در هشت ابرمجله صورت گرفته است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر کاربردی و از نوع پژوهش‌های توصیفی است که با استفاده از رویکردهای علم‌سنجی و آلت‌متریکس انجام شده است. با مراجعه به پایگاه اسکوپوس و جستجو در بخش منابع، مجلات منتخب یافت شدند؛ در هر مورد نیز با استفاده از فیلد کشور و حذف انتشارات ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲، مقالات به پنج کشور منتخب محدود شدند. سپس داده‌ها (۱۰۹۳۵ مقاله) استخراج و وارد نرم‌افزار اکسل شدند. با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و VosViewer ارزیابی‌های توصیفی، آزمون همبستگی اسپیرمن و مصورسازی صورت گرفت. در نهایت با استفاده از پایگاه آلت‌متریک، به جستجو و جمع‌آوری اطلاعات آلت‌متریکس مقالات پرداخته شد.

یافته‌ها: روند انتشارات و همچنین استنادات دریافتی کشورهای منتخب خاورمیانه در ابرمجله‌ها نسبتاً صعودی بود. با توجه به یافته‌ها قریب ۸۴ درصد از مقاله‌های محققان این کشورها در مجلات Plos One و Scientific Reports منتشر شده‌اند و سهم ۶ مجله دیگر از این انتشارات تنها ۱۶ درصد بود. از مجموع ۲۶۲۶۹۶ استناد دریافتی توسط این مقالات، ۵۷/۸۶ درصد متعلق به مقالات منتشر شده در Plos One بود. فعال‌ترین مؤسسات کشورهای خاورمیانه در هشت ابرمجله به ترتیب Tel Aviv University، King Saud University، Cairo University و Tehran University of Medical Sciences بودند. بیشترین همکاری‌های بین‌المللی محققان کشورهای منتخب خاورمیانه نیز به ترتیب با محققان کشورهای آمریکا، انگلستان و آلمان صورت گرفته بود. بین شاخص‌های دخیل در آلت‌متریکس (نمره آلت‌متریکس، تعداد دفعات خواندن در مندلی، تعداد اشارات توییتر، اخبار، بلاگ‌ها، گوگل پلاس و غیره) با تعداد استنادات دریافتی مقالات در پایگاه استنادی اسکوپوس، رابطه مثبت و معناداری یافت شد. همچنین، مهم‌ترین رسانه‌های اجتماعی در بازتاب مقاله‌های محققان کشورهای منتخب خاورمیانه در ابرمجله‌ها مندلی و توییتر بودند.

نتیجه‌گیری: مقالات پس از انتشار با سرعت بیشتری در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند؛ اما دریافت استناد، فرایندی طولانی تر و زمان‌بر است. رابطه مثبت نمره آلت‌متریکس با تعداد استنادات و نیز فزونی نمرات آلت‌متریکس در سال‌های اخیر نشان می‌دهد نمره آلت‌متریکس و شاخص‌های دخیل در آن می‌توانند بعنوان ابزاری جهت سنجش تاثیرگذاری انتشارات علمی در کنار استنادات، مورد استفاده قرار بگیرند.

کلیدواژه‌ها: ابرمجله، تحلیل استنادی، تحلیل آلت‌متریکس، تحلیل کتاب‌سنجی، تولیدات علمی، خاورمیانه